

Cum vorbim, cum scriem românește

(„De la lume adunate și înapoi la lume date ...corectate”)

Limbajul și educația – două noțiuni a căror relație ar trebui să preocupe pe oricine.

Raporturile dintre limbaj și educație pot fi privite din două puncte de vedere, după cum limbajul este obiect sau instrument al educației; se poate vorbi deci despre educația limbajului, a felului de exprimare, și despre rolul limbii în educație, folosirea limbii ca mijloc de educație sau educația prin limbaj. Și într-un caz și în altul, este vorba atât de educația altora, cât și de autoeducație.

În general, cultivarea limbii trebuie înțeleasă ca o datorie a fiecărui cetățean. Dacă subscriem la caracterizarea lui Eminescu, după care unitatea în limbă este „vechea noastră avere națională”, trebuie să acordăm limbii cel puțin aceeași grijă ca altor bunuri naționale.

Este normal deci să ne propunem și noi să apărăm acest bun de patrimoniu, semnalând pentru început unele cazuri de vorbire pleonastică, precum și o serie de termeni folosiți inadecvat, fie din necunoașterea sensului lor, fie sub influența unor publicații care, din păcate, nu oferă deloc exemple de urmat în ceea ce privește acuratețea termenilor.

Dar mai înainte ne vom opri asupra unor cazuri de hipercorectitudine, nu puține la număr și mai ales greu de corectat. În ciuda a ceea ce am putea crede, în lingvistică, hipercorectitudinea nu este deloc o calitate, ci, dimpotrivă, „o greșală de limbă ... provenită din efortul conștient al vorbitorilor de a se conforma mecanic normelor limbii literare” (vezi DEX).

Iată de ce auzim frecvent faze ca cele de mai jos:

În ceea ce privesc (!) rezultatele obținute, toți suntem nemulțumiți...

Ce-s (!) cu aceste cărți răvășite pe birou?

Eram (!) să întârzii din cauza traficului.

În primele două cazuri se face în mod greșit acordul verbului cu substantivele la plural „rezultatele”, respectiv „cărți” despre care se crede că ar fi subiecte. Nimic mai fals: subiectele verbelor în chestiune – „a privi” și „a fi” (devenit – s) sunt, și într-un caz și în celălalt, pronumele relativ-interogativ **ce**, evident mereu la singular.

În cel de-al treilea exemplu se ignoră valoarea neutră a verbului „a fi”: **era** să se întâmple acest lucru, să întârzii. Subiectul lui „era” este întotdeauna o propoziție, o idee subînțeleasă (să se întâmple...) și nu eu, cel (cea) care a riscat să întârzie.

Vom spune (scrie) deci:

*În ceea ce **privește** rezultatele obținute...*

*Ce-**i** cu aceste cărți ...?*

***Era** să întârzii din cauza traficului/ **Era** să alunecăm în prăpastie/ **Era** să vă înecați.*

Vom semnală în continuare câteva exprimări pleonastice pe care nu le vom comenta, considerând că simpla lor subliniere va fi suficient de lămuritoare.

Comunicatul a fost transmis prin mijloace mass-media.

Președintele a rostit o scurtă alocuțiune.

Vedeta purta o rochie de un fin rafinament.

Salariile s-au indexat cu un procent de doisprezece la sută.

S-a deschis campania electorală în vederea alegerilor parlamentare.

Între cei care urmează să nu mai fie reprimiți la lucru ...

A participat la aniversarea a douăzeci de ani de la înființarea școlii.

Ne oprim aici cu exemplele, nu din teama de a epuiza subiectul, ci pentru că suntem constrânși de spațiu și nu am vrea să încheiem fără câteva exemple de folosire greșită a unor termeni.

Grija pentru proprietatea termenilor i-ar scuti pe unii de fraze ca cele de mai jos:

Decizia a fost luată în urma unui consiliu familiar(!)

Este curentă confuzia dintre adjectivele „**familiar**” = „de familie”, „privitor la familie” și „**familiar**” = „bine cunoscut, obișnuit”, „nepretențios”.

Pentru că se opunea acestei decizii, a fost fortuit (sic!) să cedeze. În acest caz, lui „**fortuit**”, i se dă greșit sensul de „forțat”, fiind apropiat de un cuvânt cu care seamănă din punct de vedere formal. Despre acest cuvânt s-a discutat însă atât de mult, încât sperăm să fie tot mai mic numărul celor care tot nu știu că „**fortuit**” înseamnă „întâmplător, neprevăzut, inopinat” (lat. fortuitus).

Într-o situație asemănătoare se găsește adjectivul **salutar** (lat. „salus” „salvare”) care înseamnă de fapt „salvator, folositor sănătății, vieții”, dar pe care mulți îl apropie de „salut” și „a saluta”, dându-i sensul nepotrivit de „demn de a fi salutat”.

Astfel că, aflând de „*inițiativa **salutară** a învățătoarei ... de a organiza un concurs de desene pe asfalt cu elevii clasei I*”, am putea crede că în felul acesta elevii au fost salvați de la un mare pericol.

Promitem să revenim (din păcate!) și așteptăm colaborări și sugestii, amintindu-vă că „nu numai cu armele, ci și cu sfatul se apără Patria” (Cicero)

Lucia Croitoru

Bibliografie:

- ✘ DEX
- ✘ Mioara Avram – „Probleme ale exprimării corecte”